

ЛУИС ГОЛДИНГ

Зовът на ръката
(История от Балканите)

I.

Никой не знаеше какъв грях бе извършил Николай Купрелов, че да си докара такова страшно наказание на главата. Година след година той и жена му се бяха молили за дете пред иконите в тяхната малка базилика в гората и когато тя най-накрая роди, резултатът не беше нито дете, нито деца. На бял свят се появиха две малки момчета, съвършено здрави и чудесно оформени, но въпреки това сполетени от нещо ужасно – дясната ръчичка на едното дете беше стисната от лявата ръка на другото.

Малката хижа на дърваря Николай бе дълбоко скрита в голяма борова гора в Долна Сърбия на километри разстояние от най-близкия съсед. Но дори в една такава далечна страна мълвата за сплетените деца стигна далече и врачките от тези краища дойдоха да видят дали не могат да помогнат по някакъв начин с билки, баене или някаква друга тъмна сила. Те не свършиха повече работа от истинския доктор, който бе завършил в Белград и практикуваше в град Монастир, чието любопитство бе провокирано от историята на странните деца. Случаят не беше по

силите нито на бялата, нито на черната магия и интересът към него скоро стихна.

И така Николай се примири с неизбежното и докато момчетата растяха, той току се прекръстваше набожно и си казваше: „Слава богу, можеше да е хиляда пъти по-лошо!“ Момчетата бяха изключително красиви. Казваха се Петър и Иван и Иван беше този, който държеше неотменимо китката на брат си. Външно двамата бяха идентични – една и съща светла твърда коса, засмените сини очи на сръбските славяни, здрави стройни крака и превъзходна физика. Само родителите им и самите те знаеха, че между тях имаше една малка, но несъмнена разлика – под кокалчето на палеца на Иван имаше смътно очертана червена стрелка. Всъщност един случаен човек не би разбрал, че между двамата братя съществува такава противоестествена връзка, ако ги видеше да вървят с лека стъпка под боровете. „Колко привързани един към друг са тези две момчета!“, би възкликнал той, ако ги чуеше да се смеят или разговарят в пълна хармония помежду им или видеше разбирането в очите им, родено от безрезервна обич.

Когато бяха на петнайсет, майка им умря и баща им Николай започна все повече да изоставя в опитите си да посреща скромните нужди на малкото си семейство. Междувременно годините вървяха и Петър и Иван ставаха все по-вещи в изкуството на дърварите. Докато Петър въртеше брадвата с лявата си ръка, а Иван с дясната, двамата постигаха такова удивително взаимодействие в движенията си, че Николай понякога се смееше изпод русолявата си брада и мърмореше: „Наистина неведоми са пътищата Божи, като гледа човек как е превърнал тяхното нещастие в истинска благословия!“ С течение на времето близостта между братята укрепваше все по-силно и те почти не разбра-

ха кога баща им Николай се разболя и умря. Така останаха със своята хижа, занаята на баща си и любовта помежду им, двама прекрасни млади мъже на двайсет и една. Животът като че ли нямаше какво друго да им предложи през дългите години напред, освен безусловна обич и удовлетворение.

И въпреки уединението им до тях достигаха новини от широкия свят. От време на време те зърваха във въображението си късчета от чудесата на Солун, видени през очите на странстващи пътешественици. Чуваха за град с прекрасни жени – много по-красиви от кралиците на дрипавите цигани, които понякога се мярваха по горските пътеки, – които пеели на сцени от златно дърво в градини с висящи светлини. Чуваха за морета със сияещи кораби и за мъже, които говорели тихо на мелодичните езици на презморски страни.

И така братята решиха да оставят брадвите за известно време и да тръгнат на приключение из света на корабите, песните и красивите жени.

II.

За Петър и Иван Солун беше изумително откровение, което им се струваше почти нереално. От малката си стаичка на улица „Йоан Цимиски“ те виждаха многоцветните космополитни тълпи, които се плискаха от улица „Егнатия“ към улица „Венизелос“ и оттам към площад „Съгласие“. Разхождаха се по крайбрежната алея покрай големите хотели към Бялата кула и се топяха от щастие, когато елегантните малки жени се усмихваха ослепително при вида на тези двама светлокоси младежи от дълбоката провинция, които вървяха ръка за ръка по толкова

наивен и непринуден начин. А когато влязоха във Varietетния театър на Бялата кула, им се стори, че пред тях се е отворил широко самият портал на рая. Всяко изящно испанско или френско момиче, което излезеше да изпълни своята песен или менует, им изглеждаше по-пленително от предишното. Между тях никога не се появи и сянка на разногласие. Вкусовете им съвпадаха напълно и те чувстваха, че любовта им никога не е била по-искрена и всеотдайна.

Братята не разполагаха с много пари. Краят на тяхната ваканция приближаваше. Една вечер те тръгнаха към театъра за последен път, изпълнени с радостно нетърпение, което беше още по-напрегнато, защото знаеха, че на другия ден щяха да поемат по дългия път обратно към техните сръбски гори. Изпълненията се редуваха едно след друго с примамлива последователност. След това музиката на сцената замлъкна за кратко и настъпиха мигове на трепетно очакване. И точно тогава едно семпло облечено и прелестно английско момиче излезе някак свенливо иззад кулисите. В появата и маниерите ѝ нямаше нищо крещящо. Въпреки това тя завладя залата заради очарователния и сдържан начин, по който пееше. Това беше нежна кратка балада за старинни градини, уханни цветя, любов и смърт. Петър почувства, че пръстите на Иван се стягат около китката му. Самият той беше развълнуван до дъното на душата си от благородното изящество на момичето и изпита нещо като негодувание, когато осъзна, че и Иван чувства същото. И когато отдръпна неволно ръката си, Иван извика с леко раздражение. После той се извърна и погледна Петър право в очите, забелязвайки, че те горят с истинска страст. Усетил погледа на брат си, Петър се вгледа в Иван и на свой ред откри, че лицето му е цялото пламнало, сякаш беше пиян.

Същата вечер за първи път в живота им между двамата възникна леко спречкване. Никой от тях не спомена нищо за малката английска актриса, но всеки поотделно реши в сърцето си, че когато интересът на другия стихне, той ще поиска да намерят отново английското момиче в Солун.

На другия ден те се качиха на влака за Монастир и няколко дни по-късно бяха отново в бащината си хижа в гората.

III.

Колкото повече забогатяваха братята Купрелови, толкова повече гаснеше онова, което бе съществувало между тях. Тяхната съвършена стара близост се превърна в спомен от миналото. Физическите и духовни преживявания на единия вече не ставаха автоматично част от съзнанието на другия. Така за първи път тяхното неразруσιμο партньорство във всичко беше подкопано.

Нямаше съмнение, че всичко бе започнало онази последна вечер в Солун, когато на сцената се появи английското момиче. Понякога те си припомняха със старата жар спомени от своето незабравимо приключение в чужбина. Но въпреки това никой не споменаваше нито дума за нищо неподозиращата девойка, която бе грабнала сърцата им. Нощем лежаха будни, като всеки си мислеше, че другият спи. И всеки от тях с горчивина се кълнеше дълбоко в душата си: „Тя е моя, моя! И аз съм завинаги неин!“ И въпреки това и двамата гледаха на любовта си като на безнадеждна. Жилото бе два пъти по-болезнено, защото всеки от тях обичаше момичето със същото силно чувство, което до този момент бе изпитвал само към брат си.

Но още по-отчайващо бе убеждението им, че никоя жена не би могла да обикне единия от тях, защото другият беше фатално свързан с него и щеше да остане така, докато смъртта не отнесе и двамата. Месец след месец напрежението между тях растеше. Сега те вече разполагаха със средства да купят земя и малко добитък. Но ако Петър искаше да гледат прасета както повечето сърби, Иван държеше на крави. Ако Петър смяташе, че са секли достатъчно дърва за деня, Иван беше на мнение, че денят тъкмо започва.

Една нощ късно есента Петър се мяташе неспокойно в леглото си насън. Иван лежеше буден и мислеше непрестанно за момичето от Солун, изпълнен със злоба към брат си, заради когото любовта му никога нямаше да се сбъдне.

По едно време Петър се надигна замаяно и уморено в леглото. Навън вятърът виеше страховито и самотата на неговия вопъл като че ли смразяваше сърцето му.

– Моето малко момиче – прошепна той. – Моето малко момиче! Кога ще се срещнем, мое малко момиче? Никога, никога, никога!

Челото на Иван се сгърчи от омраза. Изведнъж той бе обзет от огромна ненавист към брат си.

– Никога, никога, никога! – стенеше Петър.

Подчинявайки се внезапно на безумен импулс, Иван дръпна с всичка сила ръката си от китката на брат си, към когото Съдбата толкова жестоко го беше приковала. Петър изкрещя от болка и скочи от леглото.

– Какво правиш? – извика той глухо, все още замаян от съня.

– Нищо, нищо! Просто сънувах нещо – отговори Иван гневно и двамата братя се наместиха отново да спят.

Нош след нош се повтаряше същото. Петър мърмореше насън: „Моето малко момиче, кога ще се срещнем? Никога, никога, никога“, а Иван лежеше буден, кипейки целият от злост, докато накрая очите му не виждаха нищо друго освен пламъци в тъмнината на тяхната стая със стени от дървени трупи. И клоните в гората започваха да му нашепват и да стенат: „Приключи с това, Иване, приключи с това! Тя те чака, винаги ще те чака. Приключи с това! Приключи с него... с него... с него!“

Една тъмна нош в средата на зимата стаята се изпълни със злочестите викове на сънуващия Петър. Навън някъде сред облаците изтътна мълния. После през прозореца проблесна светкавица, чийто огнен връх сякаш беше насочен към гърдите на Петър. Изведнъж в ума на Иван се мерна ужасяваща мисъл! Каквото беше останало в сърцето му като човешка доброта и братска обич в един зловещ момент беше отнесено оттам още преди да започне пороят. Всички клони на дърветата нададоха едновременно вик в ношта: „Ние ще мълчим, ти ще намериш покой. Тя ще бъде твоя. Приключи с него, приключи с него!“

В душата на Иван се възцари спокойствие – въпросът беше решен; въпросът, който бе измъчвал съзнанието му толкова дълго, най-накрая намери решение. Не му оставаше нищо друго. Възелът трябваше да бъде разсечен. С широко отворени очи и ужасна тишина в душата, той се вираше в ношта и чакаше... чакаше зората.

Най-сетне се съмна. Братята се измиха и си приготвиха храна. Чакаше ги дълъг път дълбоко в гората. Иван се държеше почти нежно към Петър. Какво значение имаше това сега? Въпросът бе решен. Всичко беше вече в ръцете на боговете. Въртейки

брадвите си, те напредваха през гората в мразовития ден. Най-накрая стигнаха сечището, където щяха да продължат да повалят дървета. Там ги чакаше един мангал и те го напалиха, за да могат по-късно да приготвят обяда си. После взеха брадвите си и се заловиха на работа. Ударите им отекваха високо в гората. Отново и отново. Това беше усилен труд на мъже със здрави мишци и остър поглед.

Предобедът мина спокойно. В душата на Иван нямаше омраза – само смъртоносно търпение. Той знаеше, че моментът ще дойде. И когато това стане, щеше да действа. Двамата спряха за няколко минути и избърсаха челата си. Петър разкопча широко ризата си, откривайки гърдите си. В ума на Иван се мерна за миг споменът от онази нощ, когато бе видял гърдите на Петър да се повдигат тежко в тъмнината и внезапната светкавица, която се беше насочила към тях.

– Хайде! – каза Иван. – Да започваме.

Те застанаха от двете страни на дървото. Петър замахна с брадвата с лявата ръка и я удари в дънера. Иван, бърз като мълнията от миналата нощ, завъртя брадвата си, но вместо в дървото, острието се заби с пукот в ребрата на Петър дълбоко оттатък сърцето му. Във въздуха шурна фонтан от кръв. От устните на Петър дойде слаб дълъг хрип. Очите му погледнаха скръбно в душата на Иван, по-дълбоко от брадвата, която го беше разсякла. Петър се олюля, повличайки брат си към земята. Нямаше нито миг за губене. Иван замахна отново с брадвата и я стовари с цялата си сила върху собствената си китка. В следващия момент тялото на Петър се строполи на земята заедно с ръката на брат му, която в смъртта беше все така неразривно свързана с неговата, както беше и в живота.

Онова, което бе извършил Иван, беше твърде чудовищно, за да може да го проумее. Умът му регистрираше само малки детайли, достъпни за ухото и окоето му: изплашения писък на птица на близко дърво, смътното очертание на малката червена стрелка върху палеца на отсечената му ръка...

Иван почувства кръвта да блика от раната му. Знаеше, че ако не се вземе веднага в ръце, щеше да умре от кръвоизлив. И всичко щеше да бъде напразно: зовът на далечното момиче, убийството и последният поглед в очите на Петър. Той залитна към мангала и тикна за миг чукана на ръката си в горящите въглини. След това го обгърна тъмнина и той падна назад в една неописуема нощ.

IV.

Беше лесно за обяснение и върху Иван не падна дори и сянка на съмнение. Надойдоха хора от далечни колиби и стопанства, за да изразят съчувствието си към опечаления брат. Какво по-правдоподобно имаше от това брадвата му да се отплесне от чвор в дървото и да се забие в гърдите на Петър, който дори да я беше видял да идва към него, не можеше да направи нищо, че да се изтръгне от мъртвата хватка на брат си. „Имало да се случи“, мърмореха хората велемъдро и клатеха глави, кръстейки се пред гърдите.

И те, естествено, всички разбираха, че Иван не можеше да остане повече в хижата, с която толкова много спомени го свързваха с брат му. Така той продаде натрупания дървен материал, земята си и малкото добитък, който бяха купили с брат си, и няколко седмици след като ръката му заздравя, се качи

на влака в Монастир и пое през македонските възвишения към Солун в търсене на малкото английско момиче.

Но не я намери там. Той ходеше отчаяно от вариете на вариете, но англичанката я нямаше. Обикаляше кафенетата и шантаните по улица „Егнатия“ и дори долнопробните бирарии по улица „Монастириу“, където жени в червени рокли пееха на импровизирани естради пред залитащи тълпи под акомпанимента на немощни цигулки. Но от нея нямаше и следа в целия град. От управителя на Бялата кула научи, че е възможно да е продължила към Истанбул или да се е върнала в Атина, откъдето европейските артисти обикновено тръгваха на обиколка из левантинските градове, в това число и Солун.

С жарта и идеализма на истински средновековен рицар Иван се качи на борда на един кораб на френската параходна компания „Месажери Маритим“, който пътуваше от Марсилия към Пирея. Когато електрическият влак от пристанището го остави на гарата в Атина, той се изпълни с мистичната убеденост, че тук, в този град, един ден щеше да намери английското момиче. Най-напред посети Голямата опера, но тя не беше там. Седмиците се превърнаха в месеци и провалите се редуваха един след друг, но тайнствената суеверна вяра на неговия народ поддържаше духа му и не му позволяваше да изпадне в отчаяние.

И когато тя най-накрая се появи на сцената на едно второстепенно вариете, той дори не се изненада много. Сякаш негова майка или сестра се беше върнала там, откъдето по някаква причина беше отсъствала. Всяка нейна черта беше отпечатана дълбоко в ума му. Момичето излезе на сцената и съществуването му отново придоби смисъл и великолепие. Той разбра, че животът му най-накрая беше започнал.

Иван не знаеше много за общоприетите норми за ухаждане на Западния свят и без да губи никакво време, се представи на момичето. След като ѝ се извини, запъвайки се, той ѝ разказа със страст част от историята си. Говореше на развален френски, който бе научил от майка си (самата тя владееща само откъслечни фрази) и който беше усъвършенствал значително през няколкото си месеца престой в Солун и Атина.

Големите сиви очи на английското момиче бяха широко отворени в почуда, докато слушаше омагьосано несвързаните признания на този висок непознат мъж от призрачна страна. Наполовина уплашена, тя се отдръпна до стената на своята окаяна малка гримборна, но още тогава разбра, че съдбата я беше застигнала и щеше да сложи край на нейните странствания по света. Тя се съгласи свенливо да се срещне с него за кратко на следващата вечер и почувства тръпки на радост и страх, когато видя високата му фигура при входа на Националния музей, докато пурпурният атински здрач падаше бавно над Акропола, хвърляйки кадифени сенки над колоните от пентелийски мрамор¹.

От години, откакто майка ѝ бе умряла и баща ѝ беше станал закоравял пияница, Мери Уестън бе живяла много самотно. Тя не притежаваше особен талант и бе обикаляла театър след театър на континента, защото с Англия я свързваха само лоши спомени. Иван Купрелов започна да означава за нея онова, което бе означавала майка ѝ, преди да умре, и баща ѝ, преди да се пропие.

Изминаха няколко месеца, през които ѝ стана ясно, че няма как да избяга от Иван. Той не беше

¹ По името на планината Пентели, която се намира в Атика, Същинска Гърция. – Б. пр.

твърде настойчив, но в него имаше нещо непреодолимо, като в самия живот. И скоро той с гордост осъзна, че я беше спечелил. Тя щеше да бъде негова завинаги и до края на света!

Най-накрая те се ожениха. Атина и многото други градове, които тя познаваше, сръбските гори и убитият брат – всички тези неща изчезнаха напълно от душите им с първата пламенна целувка, която ги свързва неотменимо.

V.

Въпреки това паметта за мъртвия му брат не беше изчезнала напълно от сърцето на Иван. Дори когато любовта му към Мери бе най-силна, имаше моменти, когато го застигаха горчиви спомени и угризения. Имаше нещо, което пречеше на пълното му сливане с Мери, за което копнееше и жадуваше. Нещо, затаено дълбоко в душата му. И то гризеше старата му рана, забивайки зъби там, където бравдата се беше стоварила, отделяйки ръката от китката.

Опита се да се отърси от това безполезно чувство. Прегръщаше Мери по-силно до себе си, взираше се отчаяно в очите ѝ и търсеше успокоение в уханието на устните и косата ѝ. Двамата разполагаха с достатъчно пари, макар и не много, така че да могат да си позволят няколко месеца пълна свобода, без да се тревожат за бъдещето. Те се скитаха известно време лениво из Гърция, намирайки сред гръцките слънчеви хълмове съвършеното място за тяхната любов.

И при все това той чуваше непрестанно зова на ръката – онази ръка, която беше едновременно негова и не негова; ръката, която бе свързвала по толкова уникален начин него и брат му.

Отново нощем започнаха да го измъчват гласове. И отново, когато вятърът виеше, те го зовяха с истински думи: „Ръката! Ръката! Тя те вика, вика! Отговори ѝ! Той се нуждае от теб! Петър! – стенеше вятърът. – Петър! Петър!“

По челото му започнаха да се появяват бразди. Мери с тревога гледаше растящите сенки около очите му и копнежа в тях, който ставаше все поточаян.

– Какво има, любими? – шепнеше тя. – Не си спал добре!

– Няма нищо, скъпа, нищо. Всичко е наред – отвръщаше той, опитвайки се с целувка да забрави вятъра и зова на ръката.

– Има нещо, за което копнееш. Каж ми, Иван. Нека ти помогна. Трябва да ми кажеш.

– Няма нищо, Мери. Аз имам теб. И на света няма нищо друго за мен.

Но зовът на ръката не отслабваше. „Петър! – все така виеше вятърът. – Петър! Той се нуждае от теб! Отговори му!“

Зовът ставаше все по-настойчив и властен. Иван отслабваше и боледуваше. Във вялото вцепенение на гръцкия зной имаше нещо, което съсухряше вените му. Той отмяташе назад яката на сакото си, повдигаше глава и се опитваше да диша дълбоко, както правеше в сръбските гори. Но тук нямаше простор, нито онези хладни глътки въздух, а само гласове във вятъра: „Петър! Петър! Петър!“

– Ние трябва да отидем някъде. Трябва да заменим – казваше Мери. – Трябва да отидем в Атина, за да те прегледа доктор. Страхувам се, Иван!

– Не! Никаква Атина! – отвръщаше той, потръпвайки, и слепоочията му се сгърчваха, сякаш го удряше гореща вълна от пещ.

В ума му се мярваха сухите мраморни пространства! Прашните дървета! Потните тълпи по магазините, които поглъщаха камари сладкиши, като свине, затворени в кочина! Атина се беше превърнала в кошмар за него.

* * *

Една нощ Иван лежеше буден. Мери се беше сгушила до него и косата ѝ падаше на вълни върху възглавницата под приглушената светлина на луната. Тя се размърда насън и малката ѝ бяла ръка машинално потърси и стисна силно китката му. Този жест отвори врата към погребаното време. Мери неизбежно бе върнала у него усещането за ръката на Петър, уловена от неговата. Никога преди зовът на ръката не бе бил толкова повелителен. И никога преди възгласът на вятъра не бе бил толкова ясен: „Петър! Той се нуждае от теб! Отговори му!“

Завладя го непреодолим копнеж по убития му брат. Той се надигна в леглото и простря безпомощно отсечената си ръка в шепнештата стая. „Идвам, братко, идвам! Чакай ме, Петре!“, стенеше той и вятърът му отговаряше: „Петър! Петър!“

Иван лежеше в леглото. Разбираше, че на света няма нищо по-силно от зова на ръката. Що се отнася до Мери – тя не беше нещо отделно от него. За нея, както и за него, този призив беше властен и непреодолим. Те и двамата бяха едно, но без ръката техният съюз беше несъвършен. Трябваше да се подчинят на зова ѝ. Утре щяха да напуснат Гърция и после да тръгнат към Сърбия, за да отговорят на нейния повик.

Мери не беше изненадана, когато Иван без предупреждение ѝ обясни, че всичките им планове се

променят. Тя беше свикнала с приумиците му и внезапните мистични пориви на славянската му душа.

Събраха неголемия си багаж и на другия ден сутринта поеха към Монастир, предпазливо заобикаляйки Атина. Няколко дни по-късно бяха в далечната гора, където се беше родил Иван. Хижата, построена навремето от Николай Купрелов, все още беше незаета. Странната история на предишните ѝ собственици в съчетание с ужасната смърт на Петър бяха направили така, че да остане без обитател. Те получиха разрешение от сегашния ѝ стопанин да се настанят в нея и с голяма въздишка на облекчение Иван отвори вратата, през която той и брат му бяха минавали толкова много пъти в миналото.

За съвсем кратко време Мери направи къщата толкова прелестна и уютна, каквато беше по времето на предишната стопанка на дома. Щастлив, Иван пиеше на големи глътки изпълнения с ухание на борове сръбски въздух. И пак така щастлив лежеше до Мери на леглото, което бе делил с Петър, докато сънливите нощи се стопяха в зората. Той бе отговорил на зова на ръката. Едва чуто, вятърът шепнеше в клоните на боровете: „Петър! Петър!“ Петър като че ли най-накрая беше щастлив. Отсечената ръка около китката на убития брат като че ли най-накрая бе намерила покой. След това ветровете стихнаха и замлъкнаха. Чуваше се само люлеенето на вейките и шумоленето на боровете иглички.

И така продължи, докато умореното лято повехна. То стана сбръчкано и старо. И скоро на негово място дойде есента. Дните намаляваха с идването на суровата зима и ставаха все по-къси с приближаването на годишнината от фаталния ден, когато брадвата се вдигна и Петър падна... На Иван вече и през ум не му минаваше, че може някога да напусне своите

сръбски гори. Той знаеше, че ръката му стиска още по-силно китката на Петър, отколкото преди, когато беше жив. Иван и Мери лежаха под палеца на отсечената ръка и червената стрелка върху него грееше в тъмнината на нощта, докато огънят от цепениците хвърляше отблясъци върху стените от дървени трупи. Зовът на ръката не можеше да бъде заглушен и Иван знаеше, че завинаги щеше да остане тук.

Дойде годишнината от онази страшна паметна нощ, когато съдбата на Петър бе предопределена. Отново се чу грохот на мълния и в облаците проблеснаха зловещи светкавици. Иван никога преди не бе държал Мери толкова отчаяно в прегръдките си. Нищо на света не беше толкова силно, колкото любовта му към нея. Те бяха отговорили на зова на ръката и към тях нямаше други предявени права. Той целуна спящите ѝ очи и притихна, слушайки музиката на дишането ѝ. И сетне се унесе.

В просъницата нещо се стегна около него, толкова силно, че премина през бариерата на съня. Малко по малко съзнанието му леко се проясни, макар да беше още в мъгла. Той не беше буден. Но и не спеше. Той беше на границата, където другият свят не е мъртъв, а този е наполовина жив. Все по-силен ставаше натискът на онова нещо в съня му. То беше около китката му... около китката, където някога нещо се беше стоварило. Какво беше то? Какво се беше стоварило там? Бравда! Или това беше ръката на Мери, която все по-силно стискаше китката му. Не, не беше ръката ѝ. Тя вече не беше в прегръдките му. Мери се беше обърнала на другата страна и той виждаше бледите ѝ ръце, където ги беше простряла насън. Не ръката на Мери държеше китката му. Но все пак беше ръка. В това нямаше съмнение. Това беше ръка! И една малка червена стрелка грееше като въглен с матово

сияние под палеца на тази ръка. Къде беше виждал тази стрелка? Къде и кога? Кога тази ръка бе отделена от него, отсечена при китката? Това беше мъртвата ръка, която не беше мъртва. Това беше собствената му ръка! Това бе ръката с червената стрелка, която бе държала Петър толкова здраво. Това беше мъртвата ръка, която беше жива, живата ръка, която се беше върнала от света на мъртвите. Още по-силна ставаше хватката на отсечената ръка около китката му. Ръката се беше уморила да го зове. Ръката бе дошла! И той не можеше да ѝ противоречи. Тя се вкопчи толкова яростно в него, че той неволно повдигна цялата си ръка, а след това ѝ рамото си. Не можеше да направи нищо друго, освен да ѝ се подчини. Нито буден, нито спящ – нито жив, нито мъртъв, той последва ръката. Надигна се от леглото, където лежеше Мери, отделена от него в съня си. Тя вече не му принадлежеше. Мери беше жива. Той не беше нито жив, нито мъртъв. Вратата на стаята беше широко отворена. Затворените врати не са бариера за ръката, която е дошла от гроба. Бавно и неотклонно, с широко отворени замъглени очи, Иван мина през вратата. После все така бавно прекрачи прага на външната врата и продължи към грохота на мълниите, проблясването на светкавиците и гласовете на вятъра, които непрестанно стеноеха: „Петър! Петър! Той те зове! Петър те зове! Последвай го!“ И после пак нескончаемото: „Петър! Петър...!“

По-здраво от оковите на леда и гранита, толкова здраво, колкото може да държи само веригата на смъртта, въздигналата се ръка стискаше отсечената китка и теглеше бавно тялото на Иван в призрачната нощ, дълбоко в гората с шепнешите дървета, дълбоко към мястото, където едно дърво бе останало неотсечено, към мястото, където една брадва се беше забила в кости и плът, където Петър беше паднал,

където Петър лежеше погребан под вейки и рохкава пръст.

Мъртва беше хватката на ръката около китката на мъжа, който не беше нито мъртъв, нито жив. Все по-близо теглеше тя тялото му към плиткия гроб. Методично и неуморно, Иван разриваше със свободната си ръка клонките и ронливата пръст... методично и без да спира, докато накрая тялото на Петър лежеше цялото открито – безформено и обезобразено от промяната, през която преминават всички тела, разпознаваемо само от замъглените очи на Иван, чиято гладна душа бе дошла да поиска своето си. Все по-близо и по-надолу теглеше отделената ръка тялото на Иван, докато накрая тя сграбчи отново и завинаги китката, към която Съдбата я беше свързала преди толкова много години. Иван лежеше тихо в цял ръст до мъртвия си брат с очи, които нито виждаха, нито не виждаха. Постепенно отделената ръка, която се беше въздигнала от смъртта, защото тя и мъртвият брат бяха поискали своето, се плъзна покрай отсечената китка и стана едно с нея. Ръката на Иван го беше върнала при онова, което беше негово. Петър и Иван бяха отново неразривно свързани. Но смъртта, която лежеше студена в сърцето на Петър, премина от стиснатата китка към ръката, която я стискаше, и оттам нагоре към рамото на Иван, докато превърна очите му в невиждащи дискове и сърцето му в студен камък, който вече не можеше да бие.

Докато дрезгавата светлина на зората се разливаше равнодушно над сръбските гори, двамата братя лежаха отново вечно свързани като двете бебета, които боговете някога бяха изпратили на Николай Купрелов през една отдавна изгубена нощ.